

UD 4

PROBLEMAS E PROTECCIÓN DO MEDIO AMBIENTE

4.1. RISCOS DE ORIXE NATURAL

• DE ORIXE XEOLÓXICA

Na superficie da Terra prodúcense alteracións que poden resultar desastrosas para os seres humanos e o medio ambiente. As máis importantes son:

- **Sismos** ou **terremotos**. Son sacudidas da codia terrestre debido ao movemento das placas tectónicas. En terra poden provocar gretas e fendeduras da superficie terrestre. Se se orixinan no fondo dos océanos, denomínanse **maremotos**. Os terremotos e maremotos poden producir grandes ondas no mar de ata 30 metros, os **tsunamis**. A intensidade dun terremoto mídese co **sismógrafo**.
- **Erupcións volcánicas**. Os volcáns son puntos da superficie terrestre por onde sae o magma ou lava procedente do interior da Terra. Existen varios tipos de volcáns, segundo a súa forma e o tipo de materiais que expulsan.
- **Deslizamentos** de masas de terra ou **desprendementos** (con rotura).

• DE ORIXE METEOROLÓXICA

Os fenómenos atmosféricos extremos producen efectos negativos para o medio ambiente e para os seres humanos. Destacan os producidos por:

- **Temperaturas extremas:**
 - **Vagas de calor** que duran varios días, poden producir danos nas colleitas e na saúde dos seres vivos, e mesmo a súa morte.
 - **Vagas de frío**, con efectos similares á calor.
 - **Xeadas**, que provocan graves efectos na agricultura e nas estradas, dificultando a circulación de vehículos.
- **Exceso ou escaseza de precipitacións:**
 - O exceso de precipitación produce **inundacións**, con destrución de campos de cultivo, vías de comunicación, poboados e vidas humanas.
 - A escaseza de precipitacións produce **secas** que, se son moi prolongadas, poden ocasionar a desertización da zona.

– **Fortes ventos:**

- Cando sopran a máis de 120 km/hora en zonas de latitudes medias chámanse **furacáns, tifóns ou ciclóns**.
- Os **tornados** son ventos que sopran como unha columna de aire que xira sobre si mesma cunha forza capaz de levantar automóviles e casas.

– Os **raios** poden provocar incendios, así como a morte de persoas e animais.

4.2. RISCOS DE ORIXE HUMANA

- **DEGRADACIÓN AMBIENTAL.** As actividades que os seres humanos fan para satisfacer as súas necesidades alteran profundamente os medios naturais e provocan a desaparición total ou parcial de elementos naturais do medio físico: cuberta vexetal, nutrientes do solo, auga. Isto débese a:
 - **Explotación dos recursos naturais:** a agricultura e gandería provocan a diminución dos bosques; a minaría un forte impacto ambiental; a construción de encoros nos ríos asolan vales e modifican a paisaxe.
 - A **construción** de casas ou vivendas, edificios para industrias ou fábricas, colexios, hospitais, pontes... poden alterar moito as paisaxes naturais.
 - A **industria**, que se instala en espazos naturais, tamén modifica a paisaxe e a súa actividade produce contaminación da atmosfera e residuos.
 - As **infraestruturas:** estradas, autoestradas, portos, aeroportos, liñas ferroviarias, provocan un importante impacto visual e alteran as condicións naturais do terreo.
 - A **sobreexplotación** dos recursos naturais, como consecuencia da explotación abusiva ou incorrecta, pode provocar efectos como: desaparición de especies animais e vexetais, esgotamento dos solos agrícolas e escaseza de auga.
 - **Accidentes** que afectan ao medio ambiente como verquidos de petróleo no mar ou **mareas negras** e outros materiais tóxicos no mar, nos ríos ou solos.

Talass abusivas

Agricultura industrial

Urbanización

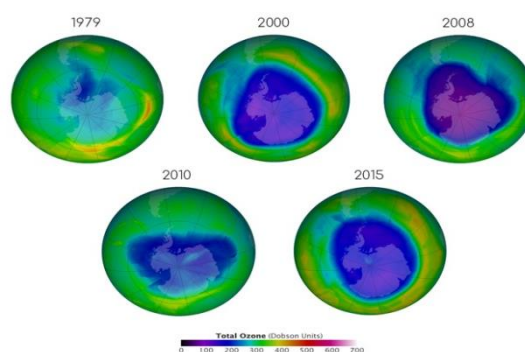

Desertificación

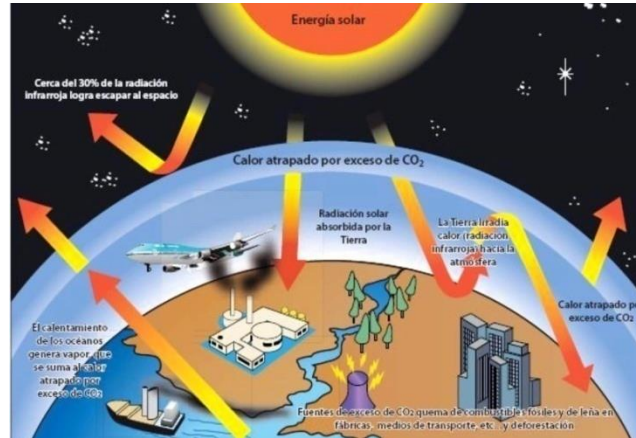
- **CONTAMINACIÓN ATMOSFÉRICA.** Prodúcese pola combustión de fuel e carbón rico en xofre nas centrais térmicas, emisións das industrias, dos automóviles, de calefaccións domésticas, de incendios, etc. As consecuencias son:
 - **Chuvia ácida.** É a auga de chuvia que leva diluídos óxidos de xofre e nitróxeno procedentes da emisión de gases. Provoca acidez nas augar, é moi prexudicial para a saúde humana, e destrúe a vexetación.

- **Burato da capa de ozono.** O ozono é un gas da atmosfera que impide o paso das radiacións ultravioletas do Sol, que son nocivas para a saúde. A destrución desta capa é consecuencia da emisión de determinados compostos químicos á atmosfera. A diminución da capa de ozono provoca irritacións na pel, ollos, cataratas, cancro, etc.

- **Efecto invernadero.** A Terra está rodeada dunha capa de gases que dificultan o retorno dos raios solares ao espazo, de xeito que fai aumentar a temperatura do planeta, similar ao que ocorre nun invernadero. Porén, o metano e o dióxido de carbono actúan como un cristal, deixando pasar os raios solares pero reteñen a calor, o que provoca aumento da temperatura media, secas e cambios no clima.

- **Smog ou campá de pó.** Sobre as cidades créase unha nube de pó e contaminación en suspensión, unha especie de néboa fotoquímica provocada pola reacción de gases e fumes coa luz solar, que dificulta a respiración.

- **CONTAMINACIÓN ACÚSTICA: O RUIDO**

- Afecta á saúde física e psicolóxica.
- Realízanse nas cidades mapas de ruído para detectar as zonas sobre as que hai que actuar.

- **CONTAMINACIÓN LUMÍNICA**

- Altera os ciclos biolóxicos de homes, animais e plantas.
- Enorme gasto de enerxía.
- Non permite ver o ceo estrelado.

- **CONTAMINACIÓN DAS AUGAS E OS SOLOS**

As actividades do ser humano xeran enormes cantidades de residuos tóxicos e augas residuais que verten aos ríos, acuíferos, mares e océanos. A principal consecuencia é a desaparición de especies animais e vexetais. As principais causas son:

- Os **verquidos da industria**, como aceites, lubricantes, hidrocarburos... que son moi contaminantes e modifican as condicións naturais do medio ambiente.
- Os **verquidos e residuos urbanos**, coas enormes cantidades que producen diariamente os seus habitantes: augas residuais das vivendas, lixo sólido de todo tipo... Gran parte do lixo remata en vertedoiros incontrolados provocando unha

grave contaminación (produtos que contaminan o solo e os acuíferos do subsolo). Débese en gran parte á cultura consumista do usar e tirar e por non reciclar bens de uso e consumo.

- O emprego de **produtos agrícolas**, especialmente fertilizantes e insecticidas, que van a ríos e mares e os contaminan. As actividades agrícolas tamén eliminan insectos ou plantas necesarias para manter o equilibrio dos ecosistemas.

- **SOBREEXPLOTACIÓN DOS RECURSOS NATURAIS**

O rápido aumento da demanda dos recursos naturais ten como consecuencias:

- A desaparición dos bosques.
- Desertificación e erosión dos solos. As labores agrícolas e gandeiras evitan o crecemento da vexetación provocando unha aceleración da desertificación e a erosión dos solos.
- Extinción do patrimonio xenético. Moitas especies animais e vexetais están en perigo de extinción ou xa desapareceron.

4.3. DESENVOLVEMENTO SOSTIBLLE

A actividade humana emprega recursos que, na maioría dos casos, son limitados, polo que é necesario utilizalos de forma controlada e solidaria.

- A **auga** é o elemento máis necesario para a vida, pero é un ben escaso, polo que se se fai un uso excesivo e incontrolado pode chegar a faltar, e as consecuencias serían desastrosas para a poboación. As depuradoras limpan a auga xa utilizada, de xeito que pode volver a utilizarse para algúns usos; e as plantas desalinizadoras transforman a auga do mar en auga apta para o consumo humano.
- As **especies animais e vexetais** deben ser protexidas dunha explotación abusiva que pode provocar a súa desaparición. Medidas como a creación de espazos e parques protexidos serven para recuperar especies que estaban en perigo de extinción.

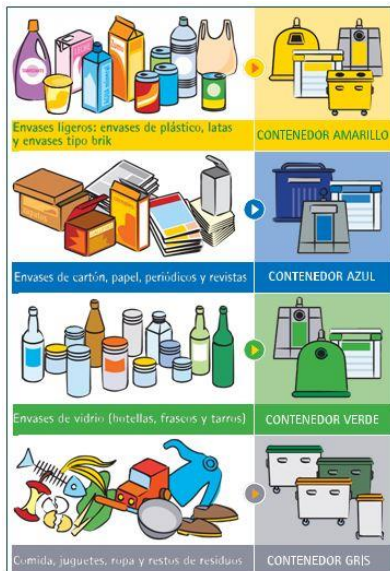
• MEDIDAS GLOBAIS PARA UN DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE

- O actual modelo de crecemento económico e demográfico pon en perigo os medios naturais e ameaza a nosa forma de vida.
- O conxunto das medidas que compaxinan o crecemento económico coa protección do patrimonio natural denomínase **desenvolvemento sostible**.
- En España o goberno central e as Comunidades Autónomas promoven políticas medioambientais mediante:
 - Creación de espazos naturais protexidos.
 - Protección da natureza mediante leis.
- A ONU estableceu os **Obxectivos de desenvolvemento sostible** como axenda común que se debería cumprir cara ao 2030.

• MEDIDAS INDIVIDUAIS PARA UN DESENVOLVEMENTO SOSTIBLE

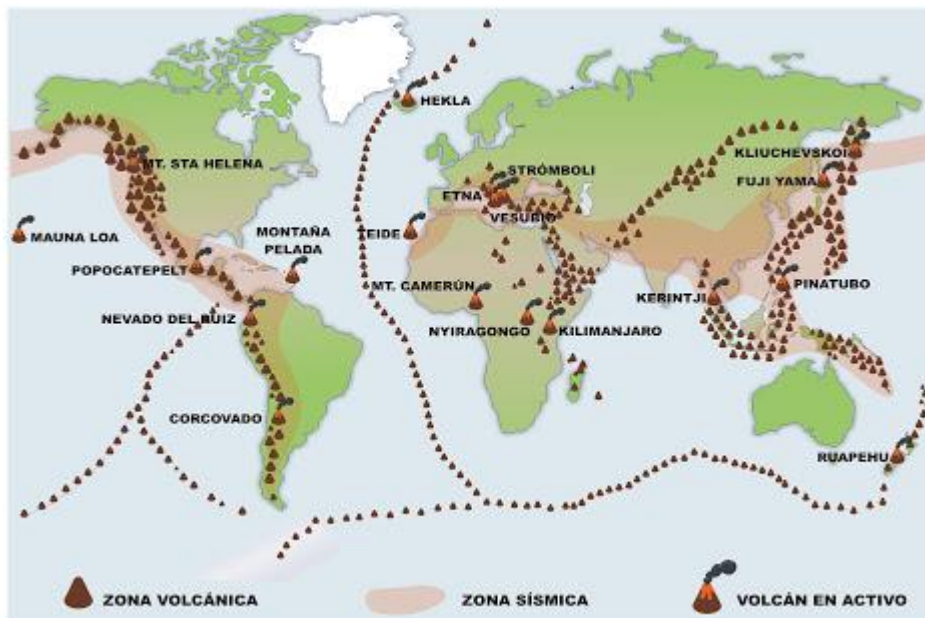
- Os cidadáns deben tomar conciencia dos problemas medioambientais para solucionarlos.
- Debemos tomar conciencia da realidade para adaptar os hábitos cotiáns e de consumo a unha actitude de respecto cara ao medioambiente.
- A política dos **tres R** é o conxunto de medidas a aplicar para conseguir o desenvolvemento sostible, aquel desenvolvemento económico que dá satisfacción ás necesidades da xeración presente sen comprometer as necesidades das xeracións futuras. Os tres R refírense a:
 - **Reducir** o volumen de residuos.
 - **Reutilizar** os residuos.
 - **Reciclar** os materiais xa utilizados para outros usos.

ACTIVIDADES

Resposta ás seguintes preguntas utilizando a materia do tema, doutros temas, ou investiga en Internet.

1. Que é un sismógrafo?
2. Cal é a causa de que se produzan terremotos?
3. Que é un tsunami? Busca imaxes en Internet e describe os seus efectos.
4. Observa o mapa de volcáns e terremotos:

- a. En que continente hai máis risco de volcáns?
 - b. En que continente hai menos?
 - c. Localiza en que continente están os seguintes volcáns:
Nevado del Ruiz: Teide:
Aconcagua: Vesubio:
Kilimanjaro: Pinatubo:
 - d. Investiga sobre algunha erupción recente, e resposta as preguntas: Onde? Cando? Efectos?
5. Emparella estes riscos atmosféricos cos seus efectos:

Tornado
Exceso de precipitacións
Escaseza de precipitacións
Raíos

Incendio
Desertización
Ventos moi fortes
Inundacións

6. Que medidas se poden tomar para a prevención do impacto dos riscos naturais? Exemplo: Nos terremotos o sismógrafo pode detectar pequenas vibracións previas a un gran terremoto.
7. Indica cinco tipos de actividades da poboación que alteran o medio ambiente.
8. Que efectos pode provocar a explotación abusiva dos recursos naturais sobre o medio?
9. Indica cinco tipos de infraestruturas que provocan un forte impacto sobre o medio ambiente.
10. Que é unha *mareja negra*? O afundimento do *Prestige* provocou unha nas costas galegas. Busca información sobre este desastre ecolóxico e redacta un breve informe.
11. Que pode suceder se a temperatura do planeta aumenta progresivamente?
12. Elabora unha listaxe de 10 actividades dos seres humanos que prexudiquen o medio ambiente, sinalando cales afectan a atmosfera, as augas e os solos:
13. Relaciona estas dúas columnas:
Efecto invernadoiro	Contaminación que cobre as cidades
Capa de ozono	Auga da chuvia con óxidos de xofre
Chuvia ácida	Aumento da temperatura da Terra
Smog	Gas que protexe dos raios ultravioletas
14. Por que debemos utilizar de xeito controlado e solidario os recursos naturais?
15. Para que serven as depuradoras e as desalinizadoras?
16. Que é a chuvia ácida e que efectos produce?
17. A que se refire a política dos **Tres R**?
18. Fai unha lista de dez accións cotiás que podes facer para contribuir ao desenvolvemento sostible.